SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2086

av Björn Söder m.fl. (SD)

Bevarandet av ålfiske

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till generationsväxling inom det småskaliga ålfisket genom överlåtelse av befintliga ålfisketillstånd under strikta och uppföljningsbara bevarandevillkor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera effektiva åtgärder för att minska ålens dödlighet vid vattenkraftverk och förbättra dess vandringsmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för en samordnad och vetenskapligt grundad förvaltning av europeisk ål, där åtgärder riktas mot de viktigaste källorna till dödlighet och hinder för återhämtning i hela ålens utbredningsområde, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för en långsiktig finansiering av åtgärder som främjar ålens återhämtning och bevarar det svenska ålfiskets kulturarv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Ålfisket – ett levande kulturarv

Det svenska ålfisket är en del av vårt kulturarv och har under århundraden präglat kustbygderna, inte minst längs Skånes östra kust och den så kallade Ålakusten. Fisket bygger på kunskaper, hantverk och traditioner som har förts vidare mellan generationer. Ålabodar, ålagillen, rökning av ål och det småskaliga kustfisket utgör tillsammans ett kulturhistoriskt arv som har betydelse långt utöver själva fångsten.

Ålfisket bidrar även till lokala arbetstillfällen, turism och besöksnäring. De människor som fortfarande bedriver fisket besitter kunskaper om redskap, vatten, strömmar och fiskemetoder som riskerar att gå förlorade om verksamheterna upphör.

Att bevara ett levande kulturarv innebär emellertid mer än att dokumentera traditioner. Det handlar också om att skapa rimliga förutsättningar för att kunskaperna ska kunna föras vidare och användas av kommande generationer.

Generationsväxling med tydliga bevarandevillkor

Sedan 2007 råder ett generellt förbud mot ålfiske i Sverige, med vissa undantag för ett begränsat fiske. Sedan 2008 har inga nya ordinarie ålfisketillstånd beviljats. Befintliga tillstånd kan förnyas under gällande villkor, men de kan inte överlåtas till en ny tillståndshavare för att möjliggöra ett generationsskifte.

Havs- och vattenmyndigheten redovisade den 1 oktober 2025 sitt uppdrag att revidera den nationella ålförvaltningsplanen och utreda möjligheterna till generationsväxling. Myndigheten bedömde att generationsskifte av ålfisketillstånd inte är lämpligt med hänsyn till det kritiska beståndsläget. Samtidigt konstaterade myndigheten att ett generationsskifte skulle kunna bidra till föryngring av fiskarkåren och överföring av kunskaper till yngre generationer.

Det finns således en reell målkonflikt mellan behovet av att minska dödligheten hos den akut hotade europeiska ålen och ambitionen att bevara ett levande kulturarv.

Denna målkonflikt bör hanteras genom att pröva om det finns en begränsad och ansvarsfull väg framåt. Regeringen bör därför utreda möjligheten att tillåta överlåtelse av befintliga ålfisketillstånd inom familjer eller till personer som tar över en etablerad verksamhet, under förutsättning att detta kan förenas med tydliga bevarandekrav.

En sådan ordning ska inte innebära att det totala antalet tillstånd eller den tillåtna fångsten ökar. Den ska inte heller innebära att ålens återhämtning försvåras. Eventuella överlåtelser måste föregås av en vetenskapligt grundad bedömning och förenas med strikta villkor, kontroll och regelbunden uppföljning. Om beståndets utveckling kräver ytterligare begränsningar måste dessa kunna genomföras.

Generationsväxling bör därmed inte betraktas som en rätt att bedriva ett oförändrat fiske oavsett beståndsutveckling, utan som en möjlighet att under kontrollerade former bevara kunskaper och traditioner där det är förenligt med ålens långsiktiga återhämtning.

Ålens återhämtning kräver åtgärder i hela livscykeln

Den europeiska ålen är akut hotad. Beståndets kraftiga tillbakagång har flera bakomliggande orsaker, däribland fiske, förlust av livsmiljöer, vandringshinder, vattenkraft och andra mänskligt orsakade påverkansfaktorer.

Ålen har en komplicerad livscykel och vandrar mellan Sargassohavet och sina uppväxtområden i Europa och angränsande regioner. Återhämtningen kan därför inte säkras genom åtgärder i ett enskilt land eller genom att enbart fokusera på en del av livscykeln.

Sverige måste fortsätta att ta ansvar för att minska den mänskligt orsakade dödligheten. Samtidigt behöver åtgärderna utformas så att de ger största möjliga effekt för beståndets återhämtning.

Det kräver bättre kunskap om hur olika påverkansfaktorer samverkar och hur åtgärderna ska prioriteras mellan olika vattenområden. Uppföljningen bör bygga på mätbara resultat, exempelvis förbättrad överlevnad och ökade möjligheter för ålen att vandra genom vattendragen.

Vattenkraft och fria vandringsvägar

Vattenkraften har stor betydelse för Sveriges elförsörjning, reglerförmåga och energiberedskap. Samtidigt kan dammar och turbiner utgöra betydande hinder för vandrande fisk. Ål som vandrar uppströms kan hindras från att nå lämpliga uppväxtområden, medan utvandrande blankål riskerar att skadas eller dödas när den passerar kraftverk.

Havs- och vattenmyndighetens reviderade ålförvaltningsplan för 2025–2030 pekar ut förbättrade vandringsmöjligheter, tillgängliggörande av livsmiljöer och minskad turbindödlighet som centrala åtgärdsområden. Under 2025 fick myndigheten dessutom i uppdrag att sammanställa kunskapen om vattenkraftens påverkan på ekosystem och hotade arter, däribland ål, och om möjliga lösningar för fiskpassager.

Arbetet bör omsättas i konkreta och effektiva åtgärder. Fiskpassager, styrning av fisk förbi turbiner och andra tekniska lösningar bör prövas utifrån lokala förhållanden och deras förväntade miljönytta. Även åtgärder som underlättar ålens nedströmsvandring behöver prioriteras där de kan ge betydande effekt.

Regeringen bör verka för att relevanta åtgärder genomförs med tydliga mål och uppföljning, samtidigt som hänsyn tas till vattenkraftens betydelse för elsystemet. Där det är motiverat bör även möjligheten till statlig medfinansiering undersökas, så att effektiva miljöåtgärder kan genomföras utan att kostnaderna blir ett oskäligt hinder för berörda verksamheter.

En samordnad europeisk förvaltning

Europeisk ål är en gemensam resurs vars återhämtning kräver samarbete mellan länderna inom hela utbredningsområdet. EU regelverk och nationella förvaltningsplaner behöver bidra till en samordnad, långsiktig och vetenskapligt grundad förvaltning.

Sverige bör därför fortsätta att verka för att EU ålförvaltning utvecklas och att medlemsländerna vidtar effektiva åtgärder mot de olika former av mänsklig påverkan som hotar beståndet. Det gäller såväl fiskerelaterad dödlighet som olagligt fiske och handel, förlust av livsmiljöer och hinder för vandring.

Åtgärderna bör prioriteras efter sin förväntade effekt på beståndets återhämtning. Det kräver jämförbara underlag, tillförlitlig uppföljning och ett tydligt ansvar för genomförandet. Sveriges arbete bör inriktas på att åtgärderna tillsammans ger största möjliga nytta för ålen, snarare än att olika delar av problemet behandlas var för sig.

Långsiktig finansiering och bevarande av kulturarvet

Bevarandet av ålen och bevarandet av ålfiskets kulturarv behöver ses i ett långsiktigt perspektiv. Ålfonden har en roll i arbetet för ålens fortlevnad, och det finns skäl att undersöka hur finansieringen av relevanta bevarandeinsatser kan stärkas och utvecklas.

Regeringen bör därför utreda förutsättningarna för långsiktig finansiering av åtgärder som bidrar till ålens återhämtning, exempelvis förbättrade vandringsmöjligheter, kunskapsuppbyggnad och insatser för att bevara traditioner och hantverkskunskaper. Finansieringen bör kunna omfatta samarbete mellan myndigheter, forskare, fiskare och kulturarvsaktörer.

Det är viktigt att finansieringen utformas så att den bidrar till bevarande och återhämtning, utan att skapa incitament till ett ökat uttag ur ett akut hotat bestånd.

Sverige ska kunna förena ett starkt ansvar för biologisk mångfald med ambitionen att bevara våra lokala traditioner och kulturmiljöer. Det kräver en ansvarsfull förvaltning, effektiva miljöåtgärder och en öppen prövning av hur det småskaliga ålfiskets kulturarv kan leva vidare under de förutsättningar som beståndets utveckling medger.

Björn Söder (SD)

Mikael Eskilandersson (SD)

Magnus Persson (SD)

Jessica Stegrud (SD)

Patrik Jönsson (SD)

Patrick Reslow (SD)

Bo Broman (SD)